

DRŽAVNO TOŽILSTVO V LJUBLJANI

Došlo 16. VII. 1930

krat, prilog.

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEVILKA 7

LETNIK XXXI

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. JULIJA 1930

VSEBINA: Fr. Jaklič: Prispevki k zgodovini našega združništva. — Zakonski predpisi o poročstvu. — Inž. L. Muri: Racionalnost v gospodarstvu. — Konzumno združništvo v Franciji. — D. P.: Smernice našega kmetijskega gospodarstva. — Gospodarski pregled. — Zadrugam! — Iz našega združništva. — Združništvo v državi. — Združništvo v inozemstvu. — Iz našega gospodarstva. — Novi zakoni!

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 7, I. 1930.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Posojilnice na Črni gori pri Ptuj, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 24. julija 1930 ob 8. uri v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev račun. zaključka za leto 1928 in 1929. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Dobrni, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 27. julija 1930 ob 9. uri v uradnih prostorih g. Cviki Stanka. Dnevni red: 1. čitanje revizijskega poročila. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za 1. 1929. 4. volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti. — Ta občni zbor se vrši v smislu § 35 pravil, ker za 29. junija t. l. sklicani občni zbor ni bil sklepčen. Sedaj sklicani občni zbor bo sklepčen ob vsaki udeležbi.

Izredni občni zbor Prekmurske gospodarske posojilnice v Dobrovniku, r. z. z. n. z., se bo vršil 27. julija 1930 ob 15. uri v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. sprememba pravil. 2. volitev načelstva in nadzorstva. 3. slučajnosti.

Izredni občni zbor Mlekarske zadruge Sv. Gora - Vidgera, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo 27. julija 1930 ob 4. uri popoldne v prostorih mlekarne. Dnevni red: 1. čitanje revizijskega poročila. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. sklepanje o likvidaciji.

Izredni občni zbor Konsumnega društva v Št. Jerneju, r. z. z. o. z., se bo vršil 27. julija 1930 ob 15. uri v Društveni dvorani. Dnevni red: sprememba pravil.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Krki, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 15. avgusta 1930 ob pol 8. uri zjutraj v posojilniških prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev rač. zaključka za 1. 1929. 3. volitev načelstva in nadzorstva. 4. slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmet. gospodarskega društva v Logatcu, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 27. julija 1930 ob 10. uri dopoldan v zadrugnih prostorih. Dnevni red: 1. prememba pravil. 2. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nakupovalne in prodajalne zadruge zveze kmetijskih podružnic Ljutomerskega okraja v Radincih, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo dne 27. julija 1930 ob 3. uri popoldne pri Kapeli v gostilni g. R. Horvat. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za 1. 1929. 4. čitanje revizijskega poročila. 5. sklepanje o eventualni likvidaciji in volitev likvidatorjev. 6. slučajnosti.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Stični, r. z. z. n. z., se bo vršil 27. julija 1930 po farni maši v posojilniških prostorih. Dnevni red: 1. poročilo o izvršeni reviziji. 2. prememba pravil. 3. slučajnosti.

I. redni občni zbor Viničarske kreditne zadruge v Slamnaku pri Ljutomeru, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 27. julija 1930 ob 10. uri v Slamnaku pri Ljutomeru št. 50. Dnevni red: 1. poročilo načelnika. 2. sprejem poslovnika. 3. sprememba pravil. 4. volitev nadzorstva. 5. predlogi in sklepi. 6. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Tomišlju, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 27. julija 1930 ob 10. uri dopoldne v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. prečitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo a) načelstva b) nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za 1. 1929. 4. volitev nadzorstva. 5. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12:50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Fr. Jaklič:

Prispevki k zgodovini našega zadružništva.

„Tedad, ko je imela vsaka vas svojega oderuha:“ ...

Kmalu bo štirideset let od tedaj, ko je bila nastopila zadružna ideja zmagoviti pohod širom naše domovine. Zadružna Zveza je pred nekaj meseci praznovala tridesetletnico. Redke so župnije, ki bi ne imele nobene zadrug. Tisoči in tisoči kmetov, meščanov in delavcev so člani zadrug. Samo Zadružna Zveza ima nad 100.000 zadružnikov. Misel samopomoči jih je zbrala v zadrugah in pa spoznanje, da se le tem potom omogoča izboljševanje njihovega gospodarskega položaja.

Mlajši rod, ki je dobil poleg cerkve in šole tudi zadrugo v njeni bližini v obče ne ve, kako so te nastale, kakšni so bili vzroki, ki so dali pogon za ustanavljanje zadrug in kdo so bili tisti skromni delavci, ki so iz nič ustanovili prve zadruge ter tako utrlj pot zadružništvu do sedanjega razvoja.

Namen mojega pisanja je, ohraniti vsaj nekoliko spomina možem, ki so v posameznih krajih načeli ledino in jo z naporom delom pripravili dovzetno za zadružno misel.

Novi rod, ki uživa blagodatni zadružništva, naj vendar vsaj nekoliko izve o tistih nesebičnih delavcih, ki sicer niso imeli posebnega strokovnega znanja, a so imeli do-

volj srca, da so se lotili dela, ki bo trajno koprstilo narodu.

Kajpada ne bom pisal zgodvine zadružništva, samo nekaj slik bom podal, nekaj beležk, katere bodo prav prišle piscu, ki se bo lotil pisanja zgodvine slovenskega zadružništva.

Doba, katero je preživel naš narod v drugi polovici preteklega stoletja, je bila gospodarsko zelo težka. Posledica vojsk v katero je bila zapletena Avstrija, potem rusko-turške in nemško-francoske vojne, je bilo splošno obubožanje. Zaslužka ni bilo. Draginja je bila velika. Mernik koruze je veljal tri do pet goldinarjev, kar je bilo za tiste čase strahovito veliko, ker denarja ni bilo. Ljudje so trumoma bežali v Ameriko, zlasti z Dolenjskega. Kmetje so se pri oderuhih zadolžili za pot v Ameriko, kjer so zaslužili toliko, da so rešili zadolžene kmetije. In to so bili večinoma trezni, zdravi ljudje, ki so morali iskati v tujini boljši zaslužek, kakor so ga mogli dobiti doma.

A kakor vsej revščini navkljub, so bili povsod brezsrčni in pretkani ljudje, ki so ljudsko revščino izrabljali v svojo korist. Oderuštvo je cvetelo v vseh oblikah. Posojevalci so jemali v nebo vpijoče obresti. Poseben tip takih oderuhov so bile osebe, ki

so si dale od revežev obilno postreči z jedjo in pijačo že prej predno so dobili denar na posodo. Posebno nevarni so bili oderuhi, ki so svoje žrtve takoj tožili, ako v dogovorjenem času niso dobili plačila, samo zato, da so si še zaračunali stroške za tožbo. Na slabem glasu so bili „botegaši“, ki so na upanje drago prodajali in le prevečkrat zadolžene žrtve pognali z domačije. Drugod so kmetom posojevali spomladni denar na žito, ki je bilo šele vsejano, a so ob žetvi sami določevali ceno žitu, ki so ga jemali za vračilo. Le premnogo je bilo kmetov, ki so imeli v hlevih samo rejno živino. Prirejo je spravil oderuh, ki mu je dal živali v rejo, ako pa prireje ni bilo, kar se je le prevečkrat zgodilo, je rejec doplačal izgubo pri živati in še oderuške obresti. Tako se lezli premnogi v gospodarsko propast, katere so se rešili, kakor sem bil že omenil, z begom v Ameriko.

Ko je mladi dr. Tavčar pisal za Družbo sv. Mohorja knjigo „Slovenski pravnik“, ni mogel mimo teh nezdravih razmer, pa je švrknil na strani 343. omenjene knjige po notranjskih oderuhih, ki so bili pač posebna pasma. Torej v Tavčarjevih bukvicah je pisano: „Tam (na Notranjskem) ima skoraj vsaka vas svojega oderuha, ki dere sovaščane s tem, da jih sili v trde kupčije z lesom. Tak „poštenjak“ ima vselej svojo gostilno. V njo vabi revnega kmeta, ga napaja s slabo pijačo ter mu daje prav močno osoljeno staro meso, tako, da mora tisti, ki si je s to slanino napolnil želodec, še bolj piti. Kadar se je ujeti ptiček najedel in toliko napil, da ga komaj nesó noge, približa se mu gostilničar, ter ga s sladkimi besedami opozarja na to, da ima še lepe gozdove in da bi njemu — gostilničarju — prav lahko prodal kaj lesa. Pijanemu kmetiču, ki v svoji omamljenosti ne ve, kaj počenja, napno se oči in je vesel sladkih besedi, ki mu jih

daje bogati oštir. Takoj je pripravljen k vsaki kupčiji! Zviti gostilničar, ki dobro pozna svojega moža, odgovori, da lesa za sedaj še ne potrebuje, da ga bo pa v dveh mesecih gotovo potreboval. Če bi se mu tedaj za stalno obljubilo, da bo les po preteku dveh mesecev gotovo prejel, sklenil bi pogodbo. Pijanček obljubi, da bo les po preteku dveh mesecev gotov. Oštir pravi, da bi rad imel kaj varnosti ter predlaga, da naj se pogodba sklene tako, da bode kmet, če bi po preteku dveh mesecev lesa ne pripravil, imel plačati kazen 100 gld in povrniti dvojno aro. Pijani kmet je z vsem zadovoljen. Pogodba se tedaj sklene proti kazni in oštir, ki dobro ve, da nasprotnik ne bo mogel pogodbe o pravem času spolniti, odšteje prodajalcu prav visoko aro, od katere potem še precejšen znesek koj v gostini zapije. —

Po preteku dveh mesecev se vse tako zgodi, kakor je prekanjeni gostilničar pričakoval. Ubogi kmetič, ki ima v svojih gozdovih že tako malo lesa, ki bi ga smel sekati, ne more pripraviti vsega lesa: pogodbe torej ne more spolniti o pravem času. Kakor blisk je oštir pri sodniji ter toži, da se mu glede na to, da se pogodba ni spolnila v dogovorjenem času, prisodi kazen 100 gld in dvojno aro.

Znano je, da so po tem potu obogateli posamezniki po notranjskih vaseh in tudi znano, da se ravno zavoljo teh oderuhov z lesom ubožale cele vasi po logaškem in cerkniškem okraju.“

Pa ne samo po Notranjskem, vsak večji kraj je imel vsaj enega oderuha ali pa več, ki so na pretkan način spravljali sadove kmetских in delavskih žuljev. Pač so se že tedaj oglašali pošteni možje, ki so učili po časopisju in knjigah, a kaj, ko takrat izobrazba še ni bila tako splošna in tudi sredstev ni bilo, ki bi bila ljudem na razpolago, zakaj ako revež nima denarja, nima sred-

stev, s katerimi bi si pomagal do boljšega blagostanja.

Pač je tlela v ljudstvu misel po skupni samopomoči. Spominjam se še dobro pogovorov, ki sem jih slišal v domači vasi, ko so moževali sosede na vasi ali pa v zimskih večerih pri preji. Že tedaj so govorili, kako bi bilo dobro, ko bi imeli svojo „kaso“, svoj „sekuranc“ in bi vsi kmetje skupaj držali in dobro stali za te stvari. Ob takih prilikah so padale ogorčene besede o oderutih, zakaj tudi naš kraj je bil oblagodarjen z njimi, ki v pretkanosti niso prav nič zastajali za notranjskimi, katere je bil kasneje dr. Tavčar postavil na „pranger“.

Tedaj ni bilo nikogar, ki bi bil znal ali hotel pokazati ljudem pot do samopomoči.

Pač smo že takrat imeli „Kranjsko hranilnico“, a kaj, ko je bilo toliko potov in stroškov, predno je dobil kmet malenkosten znesek na posodo. Tudi par posojilnic je

bilo že ustanovljenih, seveda le po podeželskih mestih, a s tem ni bilo mnogo pomagano, zlasti še, ker so imeli nekatere tistih posojilnic v rokah osebe, ki so si izposojevale denar, da so z njim izvrševale še hujše oderuštvo. Opozarjam samo na glasovite dolenjske razkosevalce domačij (Güterschlächter), ki so bili člani in včasih celo odborniki ali zaupniki posojilnice. Ti so s posojilniškim denarjem kupovali posestva od zadolženih kmefov in jih razprodajali največkrat na upanje.

Pač so bili že takrat domoljubni možje, ki so obsojali take razmere, a manjkalo jim je poguma, morda tudi izobrazbe, da bi bili zajezili oderuško povodenj. Šele potem, ko je prvi katoliški shod razgibal duhove in zbral sotrudnike za politično, prosvetno in gospodarsko izobraževanje naroda, je nastopil trenutek, ko se je ljudska združna misel začela udeleževati.

Zakonski predpisi o poroštvu.

Naše posojilnice dovoljujejo posojila večinoma na ta način, da so zavarovana z osebnim poroštvom in sicer s solidarnim poroštvom. O bistvu poroštva sploh in še posebej o pomenu solidarnega poroštva pa vkljub temu marsikdo ni pravilno poučen. Zato se nam zdi potrebno, da o tej važni zadevi enkrat razpravljamo.

Naš obči državljanski zakonik obravnava poroštvo v prvem poglavju tretjega oddelka pod naslovom „o utrjevanju pravic in obveznosti“. Pravica se da z obveznostjo kake tretje osebe utrditi na tri načine: 1. s prevzetjem dolga, 2. s tem, da pristopi tretja oseba v zavezo kot sodolžnik, 3. s poroštvom.

O poroštvu obsega obči državljanski zakonik naslednje odredbe:

§ 1346. Kdor se zaveže, da plača up-

nika, ako prvi dolžnik ne izpolni obveze, se imenuje porok, dogovor pa, sklenjen med njim in upnikom, poroštvena pogodba. Tukaj ostane prvi dolžnik še vedno glavni dolžnik in porok pristopi le kot nastopni dolžnik.

Za veljavnost poroštvene pogodbe je treba, da izjavi porok obvezo pismeno. (Nov. III, § 97.)

Porok za odškodnino.

§ 1348. Kdor obljubi poroku odškodnino za primer, ako bi ta trpel škodo radi svojega poroštva, se imenuje porok za odškodnino.

Kdo sme biti porok.

§ 1349. Tuje obveznosti sme prevzeti vsakdo brez razlike spola, kdor prosto upravlja svojo imovino.

Za katere obveze.

§ 1350. Poroštvo se sme dati ne le za vsote in stvari, marveč tudi za dovoljena dejanja in opustitve glede na korist ali škodo, ki utegne iz teh nastati za zavarovanca.

§ 1351. Obveze, ki niso nikdar pravno obstojale ali, ki so že razveljavljene, se ne smejo niti prevzeti niti utrjati.

§ 1352. Kdor je porok za osebo, ki se vsled svoje osebne lastnosti ne more obvezati, je, dasi mu je bila ta lastnost neznana, enako obvezan kakor nerazdelno obvezan sodolžnik (§ 896).

Obseg poroštva.

§ 1353. Poroštvo se ne sme dalje raztezati, nego je porok izrečno izjavil. Kdor prevzame poroštvo za obrestno glavnico, je odgovoren le za tiste zastale obresti, katere izterjati upnik še ni imel pravice.

§ 1354. Porok se ne sme poslužiti ugovora, po katerem je dolžnik po predpisu zakonov upravičen zahtevati, da pridrži del svoje imovine za svoje vzdrževanje.

Učinek.

§ 1355. Poroka je moči praviloma šele tedaj tožiti, kadar glavni dolžnik na upnikov sodni ali izvensodni opomin ni izpolnil svoje obveze.

§ 1356. Ako je glavni dolžnik prišel v konkurz, ali je v času, ko bi bilo treba plačati, neznanega bivališča in ni moči upnika dolžiti malomarnosti, pa je moči poroka prvega tožiti tudi tedaj, kadar je poroštvo prevzel izrečno le za primer, če bi bil glavni dolžnik nesposoben plačati.

§ 1357. Kdor se je obvezal kot porok in plačnik, je odgovoren nerazdelno kot sodolžnik za ves dolg; upniku je dano na voljo, hoče li tožiti najprej glavnega dolžnika ali poroka ali oba hkratu (§ 891).

§ 1358. Kdor plača tuj dolg, za katerega je odgovoren osebno ali z do-

ločnimi imovinskimi kosi, stopi v upnikove pravice in je upravičen zahtevati od dolžnika povračilo plačanega dolga. V to svrhu je plačani upnik obvezan, da izroči plačniku vse pravne pripomočke in zavarovalna sredstva, kar jih je. (Nov. III, § 171.)

§ 1359. Ako je dalo poroštvo za isti celi znesek več oseb, jamči vsaka za ves znesek. Ako pa je ena od njih poplačala ves dolg, ji gre enako kakor sodolžniku (§ 896) pravica na povračilo proti ostalim.

§ 1360. Ako da upniku pred poroštvom ali ob poroštvu glavni dolžnik ali kdo drug še razen poroštva zastavo, je upniku sicer še vedno na voljo dano, da toži poroka kakor predpisano (§ 1355), ni pa upravičen odreči se zastavi v njegovo škodo.

§ 1361. Ako je porok ali plačnik poplačal upnika brez sporazuma z glavnim dolžnikom, jima sme ta ugovarjati vse, kar bi mogel ugovarjati proti upniku.

§ 1362. Porok sme od poroka za odškodovanje zahtevati odškodnino le, ako si ni prizadel škode po svoji lastni krivdi.

Načini, kako poroštvo prestane.

§ 1363. Obveza poroka prestane sorazmerno z dolžnikovo obvezo. Ako se je porok obvezal le za določen čas, jamči le za to dobo. Izpust soporoka je sicer temu v korist napram upniku, ne pa proti ostalim soporokom (§ 896).

§ 1364. S potekom časa, v katerem bi bil moral dolžnik plačati, porok še ni prost svojega poroštva, dasi upnik ni zahteval plačila; toda porok je upravičen zahtevati od dolžnika, ako je dal poroštvo z njegovim privoljenjem, da mu preskrbi varnost. Tudi upnik je poroku toliko odgovoren, kolikor je ta zaradi upnikove mudnosti v izterjanju dolga oškodovan, ko zahteva upnik povračilo.

§ 1365. Ako nastopi utrjena bojazen, da dolžnik ne bo mogel plačati ali da bo

odšel iz dednih dežel, za katere je predpisan ta zakonik, ima porok pravico, da zahteva od dolžnika zavarovanje dolga, za katerega je dal poroštvo.

§ 1366. Ako je izvršen posel, za katerega je bilo dano poroštvo, se sme zahtevati obračun in prestanek porošva.

§ 1367. Ako porošvena pogodba ni utrjena ne s hipoteko ne z ročno zastavo, prestane v treh letih po porokovi smrti, ako upnik medčasno dedičev ni sodno ali izvensodno opominjal za dospeli dolg.

K temu besedilu zakona naj dodamo nekaj pripomb in razlage.

1. Pojem porošva.

Kakor sledi iz § 1346, se pod izrazom poroštvo razumeva prevzem take zaveze nasproti upniku, da se porok zaveže plačati upniku za slučaj, ako bi (prvi) dolžnik ne izpolnil svoje obveznosti. Med porokom in upnikom sklenjena pogodba se imenuje porošvena pogodba. Prvi dolžnik ostane glavni dolžnik in porok pride v poštev le kot stranski dolžnik. Porošvena obveza je torej obveza druge vrste (subsidiarna obveza), ker pride v veljavo še le v drugi vrsti, namreč tedaj, ako prvi (glavni) dolžnik ne izpolni svoje dolžnosti.

Po III. noveli k občnemu državljskemu zakoniku se od 1. januarja 1917 dalje zahteva za veljavnost porošvene pogodbe, da poda porok svojo porošveno izjavo v pisni obliki. Pred tem časom se je moglo porošvene pogodbe sklepati tudi ustmeno.

2. Druga vrsta porošva.

Zakon pozna tudi „poroka za odškodnino“ (§ 1348). Porok za odškodnino je tisti, ki se poroku zaveže, da mu bo dal odškodnino, ako bi porok trpel škodo zaradi prevzetega porošva. Odškodninskega

poroka pa more porok prijeti le, ako ni po lastni krivdi prišel v škodo (§ 1362). Te vrste porošva so le malo v navadi.

Podporok (porokov porok) je tisti, ki se napram upniku zaveže, da bo plačal, ako bi prvi porok ne plačal.

3. Porošvena sposobnost.

Kot porok se more zavezati vsakdo, ki ima poslovno sposobnost, t. j. zmožnost, da sme samostojno upravljati svoje premoženje in z njim razpolagati. Kot poroki se torej ne morejo zavezati: mladoletniki, pod skrbstvom (kuratelo) stoječi, dalje osebe, ki so v konkurzu in osebe, ki so stavile sodišču predlog za poravnavo s svojimi upniki.

Prevzeti se da poroštvo tudi za osebo, ki se vsled svojih osebnih lastnosti ne more pravno obvezati (n. pr. mladoletnike, za osebe, ki so od sodišča preklicane). Porok jamči v takih slučajih celo strožje nego navadni porok, namreč kot sodolžnik in sicer brez ozira na to, če je vedel za nesposobnost glavnega dolžnika ali ne.

4. Obseg porošva.

Porok ne jamči za večje obveznosti kakor za one, ki jih je izrečno prevzel. Kdor prevzame poroštvo za kako obrestljivo terjatev, jamči samo za one zaostale obresti, ki jih upnik še ni bil opravičen izterjati (§ 1353).

Poroka je možno prijeti, kadar glavni dolžnik na sodni ali izvensodni opomin upnikov ne izpolni svoje dolžnosti. Zakon torej ne zahteva, da bi moral upnik glavnega dolžnika najprej tožiti ali ga rubiti. Dovolj je, ako dolžnik na upnikov opomin ne plača (§ 1355), potem že lahko upnik prime poroka. Izjemoma pa more upnik takoj najprej prijeti poroka, ako je glavni dolžnik prišel v konkurz ali ako je dolžnikovo bivališče ob zapadlosti plačila neznano; v tem pri-

meru ni treba, da bi moral upnik najprej opominjati glavnega dolžnika, ampak se lahko takoj loti poroka.

Poroštvo pa ni samostojna, sama za sebe obstoječa obveznost; predpogoj za veljavnost poroštva je, da obstoji veljaven glavni dolg. Poroštvo stoji in pade z glavnim dolgom. Če je glavna terjatev neveljavna, je neveljavna tudi z njo v zvezi stoječa poroštvena obveznost.

Izjema od tega pravila obstoji glede takega poroštva, ki se prevzame za kakšno osebo, ki nima poslovne sposobnosti. Tu zakon ne predpisuje samo, da je poroštvo veljavno, ampak celo odreja, da jamči tak porok kot sodolžnik.

Iz tega podrejenega, drugovrstnega značaja poroštva sledijo ti-le zaključki: 1) Obveznost porokova mora zadevati isti predmet kakor obveznost glavnega dolžnika. 2) Porokova obveznost ne more biti večja kakor dolžnikova, pač pa manjša. 3) Terjatev proti poroku se ne more samostojno odstopiti. 4) Ugovore, ki jih more proti upniku staviti glavni dolžnik, more proti upniku uveljavljati tudi porok. Če bi n. pr. glavni dolžnik mogel upniku zaračunati kake nasprotno terjatve, jih more tudi porok. Nasprotno se porok ne more posluževati takih ugovorov, ki samo omejujejo jamstvo glavnega dolžnika ali ga celo izključujejo; dočim se n. pr. glavni dolžnik s konkurzom ali s prisilno poravnavo deloma oprosti svoje obveznosti, ne pristojata ta oprostiti tudi poroku. Ravno tako mora dedič glavnega dolžnika sklicevati se na pravno dobroto inventarja (pogojna izjava o prevzemu dedščine) in svoje jamstvo za glavni dolg omejiti na vrednost dedščine, ne pa tudi porok. 5) Postranski (subsidiarni) značaj poroštva se kaže slednjič tudi v tem, da porokova obveznost ugasne v isti izmeri kakor obveznost glavnega dolžnika.

5. Več porokov.

Ako je prevzelo poroštvo za isto terjatev več porokov, jamčijo po § 1359 solidarno, t. j. vsak porok jamči za celo terjatev. Ako je eden od teh porokov poravnal celo terjatev, mu pristojata regresna pravica do ostalih porokov.

6. Poroštvo z istočasno zastavo.

Ako je upnik za varnost terjatve istočasno poleg poroštva prejel od dolžnika ali od koga drugega še kako stvar v zastavo, potem se brez privoljenja porokovega tej zastavi ne sme odpovedati. Ako bi to storil, bi bil poroku odgovoren za nastalo mu škodo. Vzglede: Za varnost posojila dovoli dolžnik upniku vknjižbo zastavne pravice na svoje posestvo in poleg tega preskrbi še osebno poroštvo. Upnik v takem primeru ne sme brez porokovega dovoljenja kasneje dovoliti, da se zastavna pravica v zemljiški knjigi izbriše.

7. Prenehanje poroštva.

Poroštvo preneha (§ 1363) tako kakor glavni dolg in v istem razmerju. Ako se je pa porok zavezal samo za nedoločen čas, je odgovoren samo za to dobo. Na poroštvo pod takim pogojem pa seveda ne bo pristal noben previden upnik.

S samim potekom časa, tekom katerega bi bil moral dolžnik plačati, pa poroštvo ne prestane, in sicer tudi tedaj ne, ako upnik dolžnika ni terjal (§ 1364).

8. Porokove pravice nasproti dolžniku.

Porok je upravičen, da po preteku časa, v katerem bi bil moral dolžnik plačati, od dolžnika zahteva primerno varnost.

Ravno tako ima porok pravico, zahtevati od dolžnika zavarovanje dolga, ako obstoji utemeljena bojazen, da dolžnik ne bo mogel plačati ali da bi se utegnil izseliti preko državne meje.

9. Upnikova odgovornost nasproti poroku.

Iz določbe § 1364 sledi, da mora upnik vse potrebno ukreniti, da dobi plačilo od dolžnika samega. Zaradi tega je upnik odgovoren poroku, ako je zaradi njegove (upnikove) zamudnosti v izterjanju dolga porok oškodovan in ne more od dolžnika več dobiti nadomestila za izvršeno plačilo njegovega dolga.

10. Trajanje poročstva.

Ako poročstvena pogodba ni utrjena niti s hipoteko, niti s kako ročno zastavo, ugasne v treh letih po porokovi smrti, ako upnik med tem časom dedičev ni sodno ali izvensodno opominjal za plačilo dolga. Poročstvena obveznost preide torej na porokove dediče

in ti dediči jamčijo še tri leta po porokovi smrti.

11. Regres nasproti dolžniku.

Porok, ki je plačal zajamčeni dolg, more od glavnega dolžnika zahtevati povračilo. Nasproti dolžniku dobi sedaj porok vse one pravice, ki jih je imel upnik, ne da bi bilo za to treba kake cesije. Upnik mora poroku v takem slučaju izročiti vse pravne pripomočke (n. pr. zadolžnico) in zavarovalna sredstva (n. pr. ročno zastavo). Ako pride dolžnik v konkurz, more porok svojo pravico do povračila prijaviti kot konkurzno terjatev (dasi bi morda še ne bil upniku ničesar plačal), to pa le za slučaj, če bi upnik v konkurzu ne prijavil svoje terjatve.

(Konec prihodnjič.)

inž. L. Muri:

Racionalnost v gospodarstvu.

Bilo je začetkom tekočega stoletja, ko je preplaval Evropo velik val novega načina gospodarstva. Ta val je prišel iz Amerike, imenuje pa se racionalno gospodarstvo. To sicer ni v bistvu nič novega. Ni to nič drugega kakor pravilno in splošno uporabljanje že znanega gospodarskega načela, ki se glasi: s čim manjšimi izdatki in s čim manjšimi naporji doseči čim več trajnega gospodarskega uspeha.

Če hočemo, da ima racionalno gospodarstvo res popoln uspeh mora to gospodarstvo obsegati in zajeti vse panoge narodnega gospodarstva v enaki meri in v istem času. Zajeti mora tako obrt kakor industrijo in seveda ne v najmanjši meri tudi kmetijstvo.

Dva sta temelja, na katerih sloni in od katerih je tudi odvisen gospodarski uspeh:

1. Osebna sposobnost, zmožnost vsakega posameznika.

2. Pravilno in složno ter prostovoljno sodelovanje (kooperacija) vseh, ki imajo skupne cilje in skupne interese. Gospodarski uspeh pri tem ni torej toliko odvisen od zakonov in postav, od neke vrste sile, ampak od prostovoljnega sodelovanja in od razumne uporabe vseh že preizkušenih sredstev za dosego čim večjega gospodarskega uspeha.

Pri tem, ko išče človek čim večjega gospodarskega uspeha, je odvisen na tri strani, trije činitelji vplivajo nanj. Odvisen je 1. od svojega lastnega dela in od svoje lastne sposobnosti; 2. od zunanje narave in 3. od sodelovanja svojih bližnjih in daljnih sosedov.

Kmetijstvo je najstarejši, vendar pa še vedno najvažnejši del našega narodnega gospodarstva. Tu je nenadomestljiv vir našega življenja, daje nam „naš vsakdanji kruh“, daje nam obleko. Kljub temu, da je kmetijstvo najstarejši del našega narodnega gospodarstva, je uporabljalo dolgo časa in uporablja še danes iste načine dela za dosego gospodarskega uspeha, kakor so jih uporabljali davni naši pradedi. Samo počasi je pro-

dirala motorna sila v kmetijsko gospodarstvo, vse vrste gospodarstva so se že okoristile z novimi iznajdbami, kmetijstvo pa je ostalo še vedno pri starem. Vzroki tega dejstva so zelo različni. Eden, gotovo ne najmanjših je ta, da je manjkalo pri pospeševanju kmetijstva enotnih, skupnih smernic.

Je pa že skrajni čas, da prodre racionalno gospodarstvo tudi v kmetijstvo, samo na ta način je zagotovljen našemu kmetijstvu nadaljni trdni obstoj.

Da potrebuje naše kmetijstvo res boljšega, razumnejšega ali kakor pravimo racionalnejšega gospodarstva, se vidi na sledečih par vzgledih:

Pri nas daje kokoš letno povprečno 50 do 70 jajc; dobiti bi pa mogli letno še enkrat toliko jajc, če bi kokoši pravilneje krmili in, če bi skrbeli za to, da redimo samo dobre kokoši.

Pri nas daje krava letno povprečno 1400 — 1800 l mleka. Pri sličnih gospodarskih razmerah daje v Švici 2500 — 3000 l. Če računamo ceno mleku samo po Din 1.50, vidimo velikansko razliko in veliko izgubo, ki nastane vsled nepravilne vzreje in vsled nepravilnega krmljenja.

Z gnojnico in z gnojem se ravna pri nas navadno še nepravilno. S tem neracionalnim gospodarstvom se izgubi pri nas velik del hranilnih snovi. Dežele z racionalnejšim gospodarstvom teh izgub nimajo več.

Redko gnojimo pri nas travnikom pravilno. Švica izrablja v ta namen gnojnico in uspeh je v tem, da dobi več sena in boljše seno, vsled tega pa ima tudi boljšo in težjo živino.

Takih vzgledov je še mnogo, vsi pa kažejo, kako je naše kmetijstvo še potrebno racionalnega gospodarstva.

Zelo važna točka pravilnega gospodarstva je večja enotnost pri kmetijskih proizvodih v zvezi z boljšo kakovostjo. Danes

pri nas še ni prave enotnosti ne pri poljedelskih, ne pri živinorejskih proizvodih, pa tudi ne v sadjarstvu. Radi lažje konkurence pri prodaji naših proizvodov v inozemstvu, radi lažje možnosti prodaje pa je to neobhodno potrebno. Tako živalski kakor tudi rastlinski proizvodi morajo biti čim bolj enotni z ozirom na okus, trajnost, zunajnost. Morajo biti taki kakor jih zahteva in želi trg ter jih zato seveda tudi boljše plača.

Vse to pa je mogoče samo takrat, ako je delo pri proizvodnji kmetijskih proizvodov čim bolj enotno, čim bolj organizirano, čim bolj zadržno.

Samo takrat bo imelo tudi kmetijstvo čim večji vpliv in se bo tudi pri merodajnih krogih smatralo enakovredno industriji ter tudi tako vpoštevalo, ko bo trdno organizirano, sklenjeno v zadrugah in tako tvorilo gospodarsko enotno fronto. Takrat bo tudi kmetijstvo samo lahko vplivalo na cene agrarnih proizvodov. Danes je cena kmetijskih proizvodov taka, da je za kmetovalca večkrat nerentabilna. To se pravi, kmetovalec dobi manj za svoje proizvode, kakor pa stanejo njega samega. Cene so prenizke, pa tudi oni, ki kupuje, nima navadno nikake koristi od tega. Temu bi mogle odpomoči v veliki meri zadruge.

Iz tega je razvidno, da je mogoče doseči danes tudi pri kmetijstvu večje uspehe samo takrat, ako se dela z razumom, s preudarkom. Ni uspeh odvisen samo od truda in znoja, ki je vložen v delo; vsaj v taki, če ne v večji meri, je odvisen uspeh od razuma in preudarka, s katerim se delo vrši.

To je posebno pri živinoreji tem lažje danes, ko so nam znani novi zakoni, po katerih se podedujejo in prenašajo lastnosti od roda do roda, od živali do živali. S pravilnim odbiranjem živali za plemo, z razumnim križanjem moremo dobiti v raz-

meroma kratkem času zaželjene lastnosti pri živalih razvite v razmeroma veliki meri.

Najvažnejša panoga živinoreje je pri nas govedoreja. Živinoreja, zlasti še govedoreja tvori del kmetijskega obrata in se mora zato tudi prilagoditi gospodarskim pravilom in predpisom, ki so veljavni za kmetijski obrat. Zato se mora kmetovalec pri načinu reje svoje živine prilagoditi ne samo naravnim, ampak tudi gospodarskim razmeram. To je zlasti potrebno še danes, ko so se povojne razmere v mnogem spremenile v primeri s predvojnimi. Pred vojno smo bili v Avstriji

eden zelo agrarnih delov države, sedaj smo eden najbolj industrijskih delov države. Razen tega so tudi podnebne razmere drugačne pri nas kot v južnih delih države, tudi sestava zemlje je drugačna. Zato tudi nikdar ne bo mogoče, da bi konkurirali v pridelovanju žitaric z južnimi deli države.

Naše gospodarstvo bomo zato morali usmeriti drugam, našim naravnim in podnebnim razmeram primerno. Delati bomo morali tako, kakor gospodarijo v deželah s podobnimi razmerami, to je v sosednji Avstriji in Švici.

Konzumno zadružništvo v Franciji.

Državna zveza konzumnih zadrug je imela od 29. maja pa do 1. junija svoj letni zadružni kongres. Blizu 700 delegatov je zastopalo 17 pokrajinskih zvez in 1500 včlanjenih zadrug, ki imajo skupno že nad 2 in pol milijona članov.

Izkupiček za prodano blago je znašal pri teh zadrugah 3800 milijonov frankov. Obseg konzumnega zadružništva narašča od leta do leta. L. 1914 jih je bilo komaj eno petino toliko kot danes, sedaj pa stremijo za tem, da po gotovem, strogo določenem načrtu svoj obseg v desetih letih vsaj podvojijo. Na konzumne zadruge odpade deseti del trgovine z živili, dočim odpade na njihove najhujše konkurente, to je trgovine z mnogimi filijalkami, peti del, ostanek pa je še v rokah malih trgovcev in grosistov. Toda povsod se kaže njihov vpliv pri cenah, kajti privatna trgovina je prisiljena, da se ozira na cene kot jih imajo konzumne zadruge, ki lahko tekmujejo povsod s privatno trgovino, pri tem pa ohranijo svoj posebni socialni značaj. Ta posebni značaj se kaže v istem pojavu kot pri naših večjih zadrugah, to je, da razdelijo čisti prebitek med člane

v razmerju kupljenega blaga. V svojih pravilih imajo konzumne zadruge določbo, da se čisto premoženju v slučaju likvidacije uporabi v dobrodeine namene.

Ogrodje francoske konzumne organizacije je tudi podobno našemu. Tvorijo ga nekako petdeset zadrug z mnogimi poslovalnicami. Teh petdeset zadrug, ki predstavlja več kot polovico vseh zadružnih sil, ima po vseh delih države poslovalnice, skladišča in tovarne.

Naj omenimo dve najvažnejši taki zadruzi, to sta Zveza zadružnikov v Loreni s sedežem v Nancy - ju, ki ima organiziranih 90.000 družin, 225 milijonov prometa in 500 poslovalnic, in Zvezo zadružnikov v Parizu z 80.000 družinami, 160 milijoni prometa in 350 poslovalnicami.

Zadnji zadružni kongres je ugotovil velik napredek, ki ga je konzumno zadružništvo doseglo na polju racionalizacije in na polju domov za pošteno razvedrilo.

Racionalizacija se kaže v združevanju manjših zadrug, v uvajanju mehničnega knjigovodstva, v enaki opremljenosti blaga, v enotnem znaku „Coop“, enotnih barvah za trgo-

vine itd. Razen tega zunanjega poenotenja se vrši tudi notranja racionalizacija. Zadrugе imajo skupno propagandno, bančno in trgovsko organizacijo. Propagandna organizacija je Drž. zveza konz. zadrug, trgovska organizacija je Velenakupna centrala francoskih zadrug, ki kupuje, uvaža in proizvaja blago za zadrugе. Preteklo leto je imela 750 milijonov frankov prometa in poseduje lastne tovarne za čokolado, konserve, čevlje itd. Finančna centrala je Banka francoskih zadrug, ki posreduje zadrugam vse bančne posle in pospešuje varčnost med člani zadrug.

Toda čim bolj se zadrugištvu razvija, tem bolj se briga ne samo za materijelna ampak tudi duhovna vprašanja svojih članov. Konzumno zadrugištvu se ne omejuje samo na to, da zadovoljuje potrebe svojih članov po hrani, obleki in stanovanjih, ampak skrbi enako za potrebe vseh vrst, v kolikor se to sklada z njegovim socialnim značajem. To se kaže tudi v tem, da skoro pri vseh zadrugah obstojajo vzajemna podporna društva in razne socialne ustanove.

Konz. zadrugištvo si je stavilo kot nalogu tudi skrb za zdravo razvedrilo, kajti zaveda se, da je razvedrilo človeška potreba, ki raste s socialnimi napredki civilizacije. V rokah zadrug je tudi lažje mogoče obdržati razvedrila v pravih mejah in jih varovati pretiravanj. Posebni, lansko leto postavljeni odbor pod predsedništvom ravnatelja mednarodnega urada dela A. Thomasa ima nalogu, da se posveti temu vprašanju. Name-rava se graditi hotele, letovišča, počitniške domove, ustanoviti potovalno agencijo itd. Ravno počitniški domovi bodo imeli pomen radi tega, ker ima delavstvo že več ali manj plačane dopuste. Če pa postanejo dopusti po zakonu obligatorični, bo možnost razvoja za počitniške domove toliko večja. Že sedaj obstoja 7 takih domov, ki so dokaz uspeha tudi za bodočnost.

Francosko konzumno gre, kot vidimo, za tem, da obseže kolikor mogoče veliko plati življenja svojih članov. Vsi tisti, ki stremijo za socialnim izboljšanjem, najdejo v zadrugištvu sigurno in ravno pot do njega.

D. P.

Smernice našega kmetijskega gospodarstva.

Zadnje čase se veliko razpravlja o položaju našega kmetijstva, ki preživlja težke čase. Veliko manjša rentabilnost tira velik del kmetijskega prebivalstva v mesta. Tu pa zopet stare in nove industrije kakor tudi razni obrti niso v stanu, da zaposlijo toliko novih delavcev. Zato je še vedno znatno izseljevanje iz naših krajev. Sedaj je manjše izseljevanje v prekomorske države, pred vojno je namreč bil usmerjen skoro ves tok naših izseljencev v severnoameriške Združene države, ki pa so sedaj zaprte za naše doseljevanje. Danes gredo naši ljudje po celi državi, velika mesta in industrijski kraji šte-

jejo že na tisoče in desettisoče naših ljudi, ki ponavadi nikoli več ne pridejo v naše kraje ali pa vsaj nimamo od njih nikakih koristi. Imamo tudi sicer še izseljevanje v inozemstvo, toda to ni tako močno kakor v izvenslovenske pokrajine države.

Splošno je mnenje, da je naše kmetijstvo tehnično zaostalo in popolnoma umestno je, da se vse trudi, da postavi naše kmetijstvo na tehnično višjo stopnjo. Ta prizadevanja so se začela že pred vojno in vidimo tudi, da so velika prizadevanja številnih kmetijskih strokovnjakov rodila že prav lepe uspehe. Ne moremo jim odreči, da niso veliko storili,

toda zdi se nam, da to še ni vse. Poleg tehnične zastarelosti so še drugi vzroki za zaostalost našega kmetijstva. Ti vzroki se sicer dajo dognati, ne pa tako lahko odpraviti. Vzemimo samo vprašanje nizkih cen za kmetijske proizvode. Teh ne regulira samo naš trg, ampak predvsem svetovni, na katerega pa nimamo skoro nikakega vpliva. Storimo pa lahko to, da našemu kmetovalcu omogočimo v okviru tržnih cen, doseči najvišjo ceno za svoj proizvod s tem, da izločimo drage posredovalce in vnovčevanje. To je pa seveda stvar organizacije kmetov samih in ne dvomimo, da bi lahko združništvo napravilo tu ravno tako velike usluge našemu kmetu, kakor jih je napravilo na denarnem trgu z nizko obrestno mero. Vsekakor imajo tehnična izboljšanja gotovo korist za kmeta, da mu na eni strani omogočajo znižanje produkcijskih stroškov, na drugi strani pa povečanje in kakovostno izboljšanje produkcije. Seveda je pri vsem tem veliko vprašanje, kdaj in v kakem slučaju je tehnično izboljšanje rentabilno. Drugo pa, kar se tudi ne vpoštevata dovolj, pa je vprašanje kapitala, katerega je treba porabiti za tehnično izboljšanje. Tu so potrebni ogromni zneski, jasno pa je, da vseh teh vsot samo kmetijstvo iz tekočih dohodkov ne bo moglo kriti. Če pustimo v nemar ta dva predpogoja za tehnično izboljšanje, ostane še vedno odprto vprašanje vnovčevanja. Tu postaja težišče vedno bolj trgovsko. Naše kmetijstvo se bo moralo prilagoditi potrebam trga,

standardizirati in oznamenovati najvažnejše predmete. V tem oziru se lahko veliko učimo od drugih narodov. Poleg te prilagoditve tržnim razmeram se tu pazljivo zasleduje gibanje trga in konjunktura, da ga potem kmetovalec lahko izkoristi. Naj opozorimo samo na tozadevno nemško prognozo cen prašičev. Ta prognoza se je doslej izborna izkazala in bo omogočila kmetovalcu preusmerjenje produkcije ali pa omejitev oziroma povečanje, kakor bodo pač izgledi na trgu. Proučevanje in poznavanje trga bo v kratkem moralo postati za kmetovalca ravno tako važno kakor sedaj poznavanje tehničnega napredka, ki omogoča rentabilno in kakovostno produkcijo. To poudarjamo radi tega, ker smo videli njegov razvoj drugod in vse kaže, da bo tako tudi pri nas.

Kakor omenjeno, igra poleg strokovno-tehničnega izšolanja ravno tako važno vlogo trgovsko tehnična izobrazba. Dočim za tehnični napredek lahko skrbijo posamezni gospodarji vsak zase, bodo morali kmetovalci za komercialno stran svojega gospodarstva poseči po združitvi, ki bo edina lahko pomagala k izhodu iz kmetijske krize.

To se nam je zdelo potrebno poudariti, ker od vseh strani čujemo mnjenja, da bo edinole tehnični napredek rešil našega kmeta. Toda iz navedenih razlogov je razvidno, da tehnični napredek še ni vse, pač pa da je važen predpogoj za omiljenje agrarne krize, ki vlada danes po vsem svetu.

Gospodarski pregled.

Ljubljana, 11. julija 1930.

Gotovo najvažnejši dogodek na denarnem trgu od našega zadnjega poročila sem je znižanje obrestne mere bank v Ljubljani, nadalje regulativne hranilnice ter 2 večjih

zadruget. Znižala se je le obrestna mera za vezane vloge od 7 na 6 in pol %. Že svoječasno leta 1928 so banke sklenile znižati obrestno mero od 7 na 6 in pol %, toda tedaj se ta sklep ni realiziral, ker razmere še niso bile za to godne. Sedaj se razmere na denarnem trgu vedno bolj normalizirajo

in obrestna mera se zopet približuje oni nižini, ki jo je imela v normalnih časih. Kot drug važen dogodek na denarnem trgu nam je omeniti ureditev obrestne mere v Mariboru. Glavna ovira enotne regulacije obrestne mere v Sloveniji so bile razmere v Mariboru, sedaj pa je prišlo do sporazuma med bankami, regulativno mariborsko hranilnico in tremi največjimi mariborskimi kreditnimi zadrugami. Po dogovoru se sedaj obrestujejo nevezane vloge v Mariboru po 5%, kakor v Ljubljani, le obrestna mera za vezane vloge je nekoliko višja ter znaša 7%.

Veliko razburjenje je povzročilo v evropskih državah povišanje carin v Ameriki. Večina teh carin je tako visoka, da naravnost onemogoča uvoz tujih izdelkov v Ameriko. Predvsem so prizadete evropske industrijske države, ki imajo tudi v severnoameriških Združenih državah velike medvojne in povojne dolgove. Zlasti je glasna proti novim ameriškim carinam Italija, ki mora svoje dolgove v Ameriki plačevati z velikim izvozom blaga. Povišanje ameriških carin kaže, da še dolgo ne bomo imeli miru na tem polju in da so vsa tozadevna prizadevanja doslej rodila le slabe uspehe. Naravno je, da bodo nove ameriške carine izzvale odpor pri drugih državah, ki bodo tudi zvišale carine. Namesto znižanja carin se nam obetajo še višje. Ta tendenca ni izrazita samo v Ameriki, ampak tudi v Evropi, kjer se posebno industrijske države v zaščito svoje agrarne produkcije hočejo ograditi s čimvečjo carinsko zaščito. Zato seveda agrarne države v Evropi mislijo na skupni nastop, toda vprašanje je, če se bodo mogle uspešno organizirati. Gre za agrarni blok Jugoslavije, Madjarske in Rumunije, ki naj bi nastopale skupno na žitnem trgu ter tako poskušale regulirati cene. Toda dvomimo o uspehu. Niti kanadskemu žitnemu poolu, največji združni organizaciji kanadskega kmeta, se ni posre-

čilo držati cene na taki višini, ki bi pomenjala za pridelovalca še dobiček, dasi obvlada skoro vso kanadsko proizvodnjo pšenice, ki je za severnoameriško največja na svetu.

Agrarna kriza je občutna vsepovsod po svetu in nebroj lekov priporočajo narodni gospodarji za nje rešitev, vprašanje pa je, če bo mogoče jo rešiti v kratkem. Vzroki so tako globoki, da jih bo težko izkoreniniti in vse kaže, da bo še dolgo trajala.

Pa tudi v industriji se opaža nazadovanje zaposlenosti, kar pa ni samo sezíjskega značaja, ampak kaže na splošno poslabšanje gospodarske delavnosti. Omenjamo samo veliko brezposelnost med rudarji, nadalje so se pričele redukcije v naši železarski industriji (Kropa, Jesenice itd.). Edino dobro zaposlena panoga je gradbena industrija, nato panoge, ki so z njo v zvezi in zanjo dobavljajo. Prav slabo je tudi za les, ki ima radi velike ruske konkurence prav slabo ceno in so sedanje cene daleč za onimi dobrimi cenami leta 1928 in tudi še lani. Vse kaže, da bodo cene prenehale nazadovati šele, ko se bodo vrnila na višino leta 1927, kar tudi trdijo poznavalci našega lesnega trga.

Privilegirana Agrarna banka je doslej od svojih sredstev, ki znašajo skoro 1 milijardo dinarjev, razdelila že nad pol milijarde Din, točno 540 milijonov dinarjev.

Na naših borzah je začel notirati nov papir, imenovan begluške obveznice, (izdane so namreč bile te obveznice za odkup begovske zemlje v Bosni). Skupno je tega papirja za 150 milijonov Din in nosi letno 6%. Začetni tečaj na naših borzah se je gibal od 75 do 80.

Letina v naši državi je na splošno dala manjše količine kakor lani, cenijo, da je letos po količini za 20—25% manjša kakor lani. Posebno malo se je pridelalo ovsa, kateremu cena hitro raste. Kvaliteta novega

blaga pa je prav dobra. Splošno je položaj na žitnem trgu radi omenjenih dejstev postal čvrstejši.

Konec meseca junija je znašal obtok bankovcev naše Narodne banke 5.230 milijonov Din, istočasno je znašalo kovinsko kritje 2.430 milijonov Din, torej 46 5 %, vsega

obtoka. Napram prejšnjemu izkazu z dne 22. junija se je obtok povečal za 116 milijonov Din.

V prvih petih mesecih t. l. je bila naša trgovinska bilanca za 119 milijonov dinarjev pasivna, v isti dobi 1929 je bila pasivna za celih 604 milijonov dinarjev.

Zadrugam!

Dijaško podporno društvo v Ljubljani vzdržuje svojo menzo, v kateri dobiva okoli 100 revnih naših akademikov ceneno hrano. Prispevki, ki jih morajo plačevati akademiki menzi, so določeni nizko in ni z njimi mogoče kriti vseh stroškov menze, ki znašajo letno nad 200.000 Din. Zvišati pa teh prispevkov ni mogoče, ker bi se s tem večini akademikov, ki se nahaja v slabem gmotnem položaju, onemogočilo, da bi se posluževali te menze, oziroma bi se ji študiranje sploh onemogočilo. Akademska menza je zato navezana na podpore prijateljev našega dijaštva, drugače ji je obstoj nemogoč. Zato se Dijaško podporno društvo obrača tudi na vse naše zadruge, da po svojih močeh prispevajo v ta namen kak znesek. Zadružna zveza prošnjo Dijaškega podpornega društva priporoča in pričakuje, da se bodo zadruge tej prošnji gotovo odzvale. Prispevki naj se pošiljajo na poštno čekovni račun Dijaškega podpornega društva št. 13.106.

Iz našega združništva.

Spremembe v organizaciji slovenskega združništva. V 5. številki smo že poročali o nameravani združitvi celjske Zadružne zveze in Zveze slovenskih zadrug v Ljubljani. Pretekli mesec pa se je združitve izvršila in sicer na ta način, da bodo članice celjske zveze pristopile k Zvezi slovenskih zadrug, celjska zveza se bo pa razdružila. Občni

zbor Zadružne zveze v Celju je dne 24. junija sklenil likvidacijo in izvolil likvidatorje. Zadružni vestnik, organ zveze slovenskih zadrug pravi v svoji 6. številki glede združitve: „Ta korak pomeni novo dobo v slovenskem združništvu in zato smo prepričani, da ga ne bodo radostno pozdravile samo vse zadruge obeh zvez, temveč tudi vsa gospodarska javnost ter oblastva, ki jim je občni blagor prva skrb.“

Zadružništvo v državi.

Zadružna zveza v Zagrebu, je gotovo ena najvažnejših, pa tudi gotovo finančno najbolj zdrava in močna hrvatska zadružna osrednja organizacija na Hrvatskem. Pri tem je seveda vpoštevati, da zadružništvo še daleč ni doseglo one višine kakor jo ima drugod po svetu, pa tudi v naši državi pri nas v Sloveniji. Lani se je število članic Zveze povečalo od 83 na 108, torej za 25 zadrug, kar je vsekakor lep napredek. K temu je omeniti, da se tudi letos članstvo ugodno razvija, saj je bilo do srede aprila pristopilo Zvezi 11 novih zadrug, od katerih je bilo na novo ustanovljenih 10, 1 pa je pristopila od druge Zveze. Največ članic je kreditnih zadrug, lepo pa se razvijajo tudi druge zadruge. Omenjamo samo, da je Zvezina članica tudi Samopomoč, osrednja hrvatska mlekarska zadruga, ki šteje nad 1.500 članov in, ki ima približno 800.000 Din lastnih sredstev. Kaj predstavljajo Zvezine članice v hrvatskem kreditnem gospodarstvu, je razvidno iz

dejstva, da imajo Zvezine članice od vseh vlog pri hrvatskih zadrugah eno tretjino t. j. nad 59 milijonov Din. Zvezina bilanca izkazuje povečanje vlog članic od 11 na 13,9 milijonov Din, kar se bo zdelo našim zadrugarjem malo, za hrvatske razmere pa je veliko. Lastna sredstva Zveze znašajo 300.000 dinarjev. Promet Zveze je lani znašal 140 milijonov Din. Bilanca izkazuje 41.232 Din čistega prebitka napram 39.280 Din v letu 1928. Revizij je lani izvršila Zveza 47. Občni zbor Zveze se je vršil dne 5. junija v Zagrebu in je našo Zadružno zvezo na njem zastopal dr. Franc Kulovec, ki je v svojem pozdravnem govoru zlasti poudaril potrebo zadružne discipline.

Zadružništvo v inozemstvu.

Iz češkega zadružništva. „Centrokoope-
rativ“ centralna organizacija češkoslovaškega
kmetijskega zadružništva, v kateri je včla-
njenih 12 zadružnih zvez, je izdala svoje
poslovno poročilo za l. 1929. Iz tega poročila,
ki daje sliko češkoslovaškega kmetijskega
zadružništva v l. 1929, posnemamo: Število
kmetijskih zadrug se je v l. 1929 povečalo
za 527, tako da je bilo koncem leta skupno
10.510 kmetijskih zadrug, čeprav se je za-
družništvo razvijalo vsled agrarne krize pod
neugodnimi pogoji. Največ od novoustanov-
ljenih zadrug odpade na elektrostrojne in
sicer 224, potem na kreditne 216, na kon-
zumne 25 itd. Slab položaj kmetijstva se
je pokazal precej pri kreditnih zadrugah,
pri katerih so hranilne vloge ostale skoraj
nespremenjene, dočim so znatno narasla
posojila članov. Po statistiki „Centrokoope-
rativa“ so imele kreditne zadruge koncem
l. 1928 skupno šest in pol milijard Kč. Ob-
restna mera za vloge je znašala od 4 — 6%,
za posojila pa 5½% do 8%. Trgovina s
kmetijskimi pridelki je bila vsled padanja
cen nevarna, vendar je bilo zadružništvo

obvarovano večjih izgub. Kljub tem razme-
ram pa je promet s kmetijskimi produkti in
potrebščinami narastel. Zadružne blagovne
centrale so prodale kmetijskih produktov za
322 milj. Kč., kmetijskih potrebščin pa za
752 milj. Kč., po množini je bilo to 25.953
oziroma 148.266 vagonov. Omeniti moramo
tudi, da so zadružne centrale prodale 2712
vagonov raznih kmetijskih produktov narav-
nost centrali konsumnih zadrug v Pragi. Iz
poslovanja drugih zadrug bi bilo omeniti,
da so mlekarke zadruge vnovčile približno
300 milj. litrov mleka, zadruge za proizva-
janje špirta pa so producirale 233.600 hl
špirta, kar je več kot tretjina vsega v dr-
žavi produciranega. Kot nalogo, ki se ima
izvesti sedaj, navajamo organizacijo zadruž-
nega vnovčevanja živine po načinu kot ga
imajo v drugih državah, predvsem v Nem-
čiji. Lepo pa napreduje elektrifikacija dežele
na zadružni podlagi.

Švicarska zadružna banka je prazno-
vala letos 25 letnico svojega obstoja. Usta-
novitev in razvoj te banke je v ozki zvezi
z ustanovitvijo in razvojem krščansko soci-
alnega gibanja v Švici. Prof. Jung, ki je bil
vodja tega gibanja, je smatral ustanovitev
lastne banke kot sredstvo uspešnega dela
za obrtnike in krščansko socialno organizirano
delavstvo, enako kot so rajfajznovke za ko-
rist kmečkega prebivalstva. Švicarska zadru-
žna banka je bila ustanovljena na podlagi
zadružne ideje. To se je hotelo pokazati
na zunaj s tem, da ima zadružna banka
služiti socialnim namenom in stremljenjem.
To je poudarjeno tudi v jubilejnem poročilu,
ki pravi: „Zadruge je v nasprotju z delniško
družbo, ki je združitev kapitala, združitev
oseb, zato je zadruge vidni izraz gospodarske
solidarnosti in nudi najboljše jamstvo za
uspešno socialno delo na podlagi prave
samopomoči. Novo ustanovljena zadružna
banka se seveda ni mogla prilagoditi smer-

nicam rajfajznovk, ampak se je morala prilagoditi bolj načelom Schulze-Delitscha.“ Tekom let se je banka razvila v močan denarni zavod. Koncem l. 1929 je znašal deležni kapital 12.834.000 švic. frankov in skupni jamstveni kapital z rez. 13.873.410. Banka je cel čas ostala v ozkem prijateljskem stiku s krščansko socialnim gibanjem. Ti stiki so ji pa tudi pomagali do njenih uspehov. Brez sodelovanja banke z organizacijo si tega razvoja ne moremo misliti. Ravno to sodelovanje je banki omogočilo, da je mogla misliti na povečanje svojega delokroga.

Iz našega gospodarstva.

Vprašanje obrestne mere in naše banke. Gospodarstvo v naši državi težko prenaša breme visoke obrestne mere. Zato se posebno v zadnjem času ponavljajo zahteve, da naj denarni zavodi znižajo obrestno mero. Konferenca zastopnikov denarnih zavodov, ki se je vršila 3. t. m. v Belgradu, je k tej zahtevi zavzela stališče s posebno resolucijo. V tej resoluciji denarni zavodi povdarjajo, da višina obrestne mere mora biti toliko radi davčnih bremen in velikih rizikov, ki jih banke morajo pri kreditiranju prevzemati nase. Znižanje obrestne mere bo mogoče šele, ko se bo definitivno uredilo vprašanje valute, ko se bo gospodarstvo rešilo iz težke današnje situacije in ko gospodarstvo ne bo delalo samo s kreditom brez lastnega kapitala. Po našem mnenju pa banke podcenjujejo svojo moč. Zadrugištvo je pokazalo, da se da z dobro organizacijo držati obrestna mera nizko in tako imamo sedaj v našem gospodarstvu pravzaprav dve obrestni meri: bančno in zadrugišno. Čudno se nam zdi, da si banke ne upajo doseči to, kar je zadrugištvo že doseglo.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev je objavil poročilo za l. 1929, ki daje

z objavljenimi statistikami pregledno sliko o marsikaterih pojavih v našem narodnem gospodarstvu. Dne 30. julija 1929 je bilo zavarovanih pri „OUZZD“ 100 744 oseb v 24.156-ih obratih in sicer: 69.528 moških in 31.216 žensk. Proti 30. juniju 1928 se je število zavarovancev zvišalo za 8.251. Največ članov je zaposlenih v lesni stroki in sicer 16 301, potem prideta gradbena in oblačilna stroka. Celokupna zavarovana meza je znašala 2 59 milj. Din, povprečna dnevna meza pa 25.72 Din leta 1928 je bila 24.49 Din, torej se je nekaj zvišala. Seveda je povprečna dnevna meza za moške in ženske različna. Za moške je znašala 28.46 dinarjev, za ženske pa 19.61 Din. Največjo zavarovalno mezdo izkazujejo službe v pisarnah in denarnih zavodih s povprečno 28.27 Din, najnižjo pa službe v gospodinjstvu (služkinje).

Konferenca za železniško zvezo Slovenije z morjem se je vršila 6. t. m. na Sušaku. Na konferenci se bile zastopane po delegatih slovenske in hrvatske gospodarske organizacije, medtem tudi slovenske zadrugišne zveze. Kot zaključek te konference so bile sprejete resolucije, s katerimi se zahteva, da se čimprej zgradi železnica, ki bi spajala Slovenijo z morjem.

Dohodki naših železnic v letu 1929. Kontrola dohodkov drž. železnic je objavila podatke o gibanju dohodkov v letu 1929. Po teh podatkih so znašali dohodki osebnega prometa 721.9 milj. Din, od tega odpade 77.4% na tretji, 20.2% na drugi in 2.4% na prvi razred. Ti dohodki so bili za 16.1 milijona manjši kot v letu 1928. Skupaj z državno takso so znašali dohodki osebnega prometa v l. 1929 809.5 milj. Din. Dohodki blagovnega prometa so znašali 1888.54 milj. Din, od tega odpade na ekspresno in brzovozno blago 2.8%, na sporovozno 94.2% in razne pristojbine 3%. Proti letu 1928 so

se dohodki blagovnega prometa povečali za 171.6 milj. Din. Vzrok povečanja je pač dobra izvozna sezona. Skupaj z državno takso so znašali dohodki blagovnega prometa 2048.6 milj. Din. Skupni dohodki železnic so znašali v letu 1929 2599.5 oz. z državno takso 2904.4 milj. Din.

Novi zakoni.

Zakon o dokladah za TOI zbornice.

Dne 3. julija je bil podpisan in proglašen zakon o razdelitvi in plačevanju doklad na neposredne davke za trgovske, obrtne in industrijske zbornice. Pravica zbornic na plačevanje doklad in krog obveznikov se giblje v mejah dosedanjih zakonov.

Doklade za TOI zbornice se plačujejo samo od oseb, ki na področju zbornice imajo kako trgovsko, industrijsko in obrtno podjetje, dalje banke, prometna in rudarska podjetja in one zadruge, ki imajo ob volitvah v zbornico volilno pravico.

Doklade se bodo odmerjale po različnih stopnjah. O višini teh stopenj bo sklepala zbornica na svoji plenarni seji ob priliki sklepanja o proračunu. Zbornične doklade do 8% državnega davka odobrava ban, višje doklade pa odobrava minister trgovine in industrije v sporazumu s finančnim ministrom.

Doklade od podružnic se pobira na korist one zbornice, na koje področju se nahaja podružnica.

Podjetja, zavezana javnemu polaganju računov, katera so iz kakršnegakoli razloga oproščena doklad ali uživajo kake druge davčne ugodnosti, bodo plačevale svoj prispevek po posebni lestvici, ki jo bo odobril

ban. Največji prispevek pa ne sme preko- račiti zneska 50.000 Din niti ne sme iznositi več nego 0.5% od društvenega kapitala, ki je vložen v podjetje in je podvržen davku.

Oproščene so zborničnih doklad (§ 4, 1. točka zakona) zadruge po točki 9. člena 76. zakona o neposrednih davkih, t. j. „zadruge brez namena zaslužka po načelu vzajemnosti.“

Doklade in prispevek za zbornice bodo izterjemale davčne oblasti obenem z državnim davkom. Doklade in prispevki zapadejo v plačilo obenem z državnim davkom.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 115.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 96.— in po 100 kg à Din 94.—; kalijeva sol po 100 kg Din 176.—, kostni superfosfat Din 126.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 260.—; kostna moka Din 110.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 172.—; cement dalmatinski Din 56.—; cement Dovje v papirnatih vrečah Din 60.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 3.50; modra galica Din 7.80; žveplo Din 3.20. Pri vagonem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; reporeznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o obnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.		Komad			Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din	—50	Blagajniški dnevnik 200 listov	Din	75—
za blagovne zadruge	"	—50	Knjiga tekočih računov 50 listov	"	40—
Zapisnik o rednem obnem zboru	"	—50	Knjiga tekočih računov 100 listov	"	56—
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali sprememba pravil)	"	—50	200 " celo plat.	"	120—
Vloga na okrajno glavarstvo (predložitev računskega zaključka)	"	—50	Amerikanski journal za blagovne zadruge	"	180—
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	"	1—	Knjiga denarnih listkov 100 strani	"	15—
Izpiski iz knjige posojil	"	1—	Knjiga pristopnic 50 listov	"	12—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	"	—30	100 " " " " " "	"	16—
Zadolžnice na poroštvo	"	—75	200 " " " " " "	"	34—
Zadolžnice na vknjižbo	"	—75	Štraca 100 listov	"	65—
Zadolžnice na amortizacijo	"	—75	Štraca 50 listov	"	40—
Prošnje za posojilo	"	—50	Blagovni skontro 100 listov	"	75—
Pogodba za kredit v tek. rač.	"	—75	Blagovni skontro 50 listov	"	45—
Obrestne tabele (na kartonu 3 1/2% do 6%)	"	2—	Nakupna prodajna knjiga 100 listov	"	75—
6 1/4% do 7% (na papirju)	"	3—	Nakupna prodajna knjiga 50 listov	"	45—
7 1/2% do 8 1/2%	"	3—	Blago oddajni bloki	"	22—
9% do 10%	"	3—	Deležna knjiga 100 listov	"	45—
Listek za izplačilo vloge	"	—10	Deležna knjiga 200 listov	"	75—
Listek za izplačilo posojila	"	—10	Vložni zapisnik	"	30—
Opomin dolžniku	"	—10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	"	4—
Opomin porokom	"	—10	" (vezane)	"	3—
Zemljeknjižni predlog (list)	"	—40	" (broširane)	"	1—
Pole za inventuro	"	—75	Zadružno-posojilne knjižice	"	3—
Potrila	"	—10	Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	"	4-75
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	"	—75	Knjižice za električni tok	"	1-50
Računski zaključki (kartonirani po 20 komadov) za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)	"	22—	Imenik zadružnikov 20 listov	"	20—
Denarne kuverte	"	—65	Imenik zadružnikov 30	"	25—
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	"	—10	Imenik zadružnikov 40	"	30—
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	"	—05	Knjiga porokov	"	20—
II.			Knjiga odstopnic (broširano)	"	6—
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din	60—	Sejni zapisniki	"	26—
" " " " 100	"	105—	Trgovske knjige z 2 kolonama	"	26—
" " " " 150	"	160—	Indeksi	"	16—
Knjiga posojil 50 listov	"	65—	Mlekarske knjižice	"	3-75
" " " " 100	"	110—	Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	"	30—
" " " " 150	"	155—	" " " " 100	"	50—
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov	"	50—	III.		
" " " " 100	"	85—	Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.)	Din	2—
" " " " 150	"	135—	Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	"	2—
Razdelnik za nedelarne zadruge 24 listov	"	40—	Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge	"	2—
" " " " 50	"	60—	Pravila za živinorejske zadruge	"	2—
" " " " 100	"	100—	Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	"	2—
Blagajniški dnevnik 100 listov	"	45—	Pravila za mlekarske zadruge	"	2—
			Pravila za zadružne elektrarne	"	2—
			Pravila za zavarovanje goveje živine	"	2—
			Pravila za strojne zadruge	"	2—

